

WILLIAM SHAKESPEARE – HAMLET

William Shakespeare bol významný anglický spisovateľ a dramatik. Narodil sa v meste Stratford-upon-Avon ležiacom neďaleko Birminghamu. Dátum narodenia nie je známy, no pokrstený bol 26. apríla 1564. Absencia urodzeného pôvodu a univerzitného vzdelania vytvárala pochyby, či autorstvo svetoznámych diel patrilo skutočne jemu. Taktiež sa nezachovali pôvodné rukopisy, no tie môžu byť uložené v hrobe s ním. Na hrobke je však kľatba:

*"Drahý priateľu, pre Kristove rany, nevykop
nikdy piesok, ktorý skrýva tento hrob.
Kto tento hrob zachová, nech Boh ho omilostí,
a nech je preklínaný, kto pohne moje kosti."*

Okrem toho, že počas svojho pôsobenia napísal veľké množstvo komédií, tragédií, sonetov a hier, taktiež podnikal v Londýne. Založil divadlo *The Globe*, neskôr bol aj podielníkom v divadle *The Blackfriars*. Často bol kritizovaný, že nerobí nič nové, len obmieňa staré námety. V sonete 76 sa bránil takto:

*„Prečo len je môj verš chudobný na ozdoby?
Nepíše po novom, nemení rytmus, rým?
S novými básnikmi nekráčam, s duchom doby.
Brilantný majú štýl, lež sotva žijú ním.
Píšem len o jednom a stále o tom istom.
Každého nudí už ten plevel invencie.
Veď každý riadok môj prezrádza sonetistom,
komu je určený, čím jeho autor žije.
Vedz, láska lúbezná, o tebe píšem znova,
si pre mňa ideou vďačnou a jedinou.
Pre teba nanovo obliekam slová,
stále sa nadchýnam tou istou vidinou.
Slnko sa každý deň novým aj starým stane,
v láske sa preto tiež vraví už povedané.“*

Jedným z najdlhších a najzaujímavejších diel je alžbetínska dráma *Hamlet* (alžbetínska pretože v tej dobe vládla Alžbeta I.). Pri písaní tejto tragédie sa inšpiroval Senecovou tragédiou pomsty, dánskymi stredovekými kronikami, staršou hrou *Ur-Hamlet*, ale aj smrťou svojho otca. Podľa požiadaviek vtedajších kritikov to nie je čistá tragédia. Narúša sa v nej jednota deja, miesta a času. Autor sa síce vracia do histórie, ale rieši aktuálny konflikt. Príbeh sa odohráva v 12. storočí na hrade Elsinor v Dánsku a zobrazuje pomstu mladého dediča trónu Hamleta za vraždu jeho otca – kráľa.

Tragédia *Hamlet* bola spracovaná aj filmovo a to hneď niekoľkokrát. Verziu z roku 1996 si zobral na starosť Kenneth Branagh, ktorý si v nej aj zahrál hlavnú úlohu. Zásadným rozdielom oproti knihe je obdobie, v ktorom sa príbeh odohráva. V knihe je dej zasadený do stredoveku a hral Elsinor je záľudne šerosvitný. V snímke je však zámok z prelomu 18. a 19. storočia plný farieb. Kamenné podlahy, všade samé zrkadlá, obrazy, svietniky a krištáľové lustre.

Hamlet bol čestný, vášnivý a inteligentný človek. V diele predstiera šialenstvo pričom irónia a sarkazmus sú jeho nástrojmi pri plánovaní pomsty. Je plný rozporov, rozmýšľa o ľudskej existencii a zločinnosti sveta. Hamletova tragická slabosť spočíva v jeho váhaní, spôsobenom prílišným premýšľaním vo chvíľach, keď sa očakáva rozhodný čin. Vo filme bol jeho smútok za otcom stvárnenej farbou šiat. Bol odetý v čiernom. Na výzvu matky, aby odhodil zarmútenosť, odpovedá takto:

„Ja nie som, matka, len ten čierny plášť, ušitý na smútočnú príležitosť, a len ten víchor predstieraných vzdychov a len tá voda vyžmýkaná z očí a len tá nasadená maska smútku a iné rituály, všetko to je mimo mňa! Veď všetko je to len divadielko, to všetko sa dá zahrať. No ja mám v sebe naozajstný žal, čo nikto nezahrá - nie karneval.“

Vo filme môžeme zbadáť viaceré zvláštnosti na rozdiel od knižnej verzie. Zvyčajne sa jedná o zveličené scény. Medzi tie patrí Fortinbrasov útok na Elsinor, pričom vojaci na konci filmu vtrhnú na zámok a obsadia ho. V knihe to nebol útok. U Hamleta sme vo filme mohli pozorovať známky agresivity, ktoré v knihe neboli nijako zobrazené. Týka sa to rozhovoru s Oféliou alebo aj matkou. Po zabití Polónia sa strhla honba za Hamletom, no v knihe sa s obrovským kludom rozprával s kráľom.

Doba, v ktorej film zachytáva príbeh, ovplyvnila aj výber kostýmov. Tiež môžeme pozorovať ako Hamletovi spolužiaci prichádzajú na lokomotíve alebo zbláznenú Oféliu po smrti otca v zvieracej kazajke. Fortinbrasov sluha je v snímke černochoom.

Sú tu však aj drobnosti. Keď Claudius s Polóniom odpočúvajú rozhovor Hamleta s Oféliou, tak sú ukrytí za zrkadlom a nie za závesom ako v knihe. Zaujímavá je scéna, keď Hamlet matke vyčíta svadbu s Claudiom. V knihe hodí matku na posteľ a porovnáva svojho otca so strýkom na ich obrazoch zavesených na stene, kdežto vo filme matke strčí pred oči medailóny s ich fotografiami a začne porovnávať:

„Na tento obraz pozrite! A potom na tento druhý! Portréty dvoch bratov. Hľa, ušľachtilá tvár! Tej kučery dal Hyperion, čelo Jupiter a hrozný veliteľský pohľad Mars, postavu Merkúr, zlietajúci z výšok na ten vrch, ktorý pobozkalo nebo. Hľa, zjav, čo zlúčil všetky prednosti, akoby každý boh mu vtlačil pečať, aby sa na svet dostal pravý muž.“

To bol váš prvý manžel. Nuž, a toto ten druhý! Chorý klas, čo spálil sneťou zdravého brata. Máte vôbec oči? Na krásnom kopci ste sa mohli pásť vybrali ste si močiar. Máte oči? Láskou to nezvíte – vo vašom veku je krv už pokojná a pokorne poslúcha mozog. Ale ktorý mozog by uprednostnil tohto? Hýbete sa, nuž máte zmysly. Ochrnuli vám však asi – veď blázon sa tak nepomýli!“

Dieło je zavŕšené smrťou viacerých hlavných aktérov. Pri záverečnom dueli Hamleta s Laertem je Hamlet otrávený jedom čepeľou kordu, takisto aj Claudius a Laerthes. Matka vypije otrávené víno z čaše a Hamlet dáva Horatioví posledné pokyny pred smrťou. Ten ho z tohto sveta vprevádza slovami. *„Šľachetné srdce puklo. Dobrú noc môj milý princ. A nech ťa ukolíšu anjelské chóry“*